

**ЛАУРЕАТ ЛІТЕРАТУРНОЇ ПРЕМІЇ «ANGELUS»,
ЯКОЮ ВІДЗНАЧАЮТЬ НАЙКРАЩИХ АВТОРІВ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ**

Сергій Жадан – український поет, прозаїк, есеїст, перекладач, громадський діяч. Його літературні твори здобули численні національні та міжнародні нагороди й були перекладені багатьма мовами. Письменник є володарем премії «Книга року ВВС» у номінації «Найкраща книга десятиліття», премії ім. Джозефа Конрада-Коженьовського.

Історії Вавилону, переказані для тих, хто цікавиться питаннями любові й смерті. Життя міста, що лежить поміж річок, біографії персонажів, які б'ються за своє право бути почутими, хроніка вуличних сутичок і щоденних пристрастей.

Освідчення й зради, втечі й повернення, ніжність і жорстокість. Найліричніша книжка автора.

Що таке Месопотамія – це кожен розуміє по-своєму. Наприклад, вона може бути осілим між двома замуленими річками пагорбом Харкова. Або будь-яким іншим межиріччям. Із притаманним йому межимов'ям, межкультур'ям, междержав'ям та рештою трагікомічних випробувань, що підстерігають нас межі народженням і смертю. Одне слово, не схоже, щоб за останні 5–6 тисяч років щось на цьому світі суттєво змінилося. Нам залишається повторювати ті самі месопотамські подвиги й гріхи. Жадану залишається складати про них вірші і прозу. Бо хто ще між Доном і Сяном уміє так щемко писати про те, що стається з усіма скрізь і завжди?

Олександр Бойченко,
літературний критик, публіцист, перекладач

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-1457-6

9 786171 214576

Сергій Жадан

Месопотамія

Сергій Жадан

Сергій Жадан

МЕСОНО

ТАМЯ

збірка

ХАРКІВ 2016 КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
ББК 84(4Укр)
Ж15

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Обережно! Ненормативна лексика!

Дизайн та ілюстрації *Марії Фої*

ISBN 978-617-12-1457-6

- © Жадан С., 2014
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2016
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2016

Ніхто не знає, звідки вони з'явилися і чому осіли на цих ріках. Але їхній потяг до рибальства й знання лоцїї вказують на те, що прибули вони водою, піднявшись руслами вгору. Мова їхня, судячи з усього, добре надавалася до співів і прокльонів. Жінки їхні були ніжними й непокірними. Від таких жінок народжувались хоробрі діти й виникали серйозні проблеми.

Справжня історія шумерів, т. 1

Частина перша

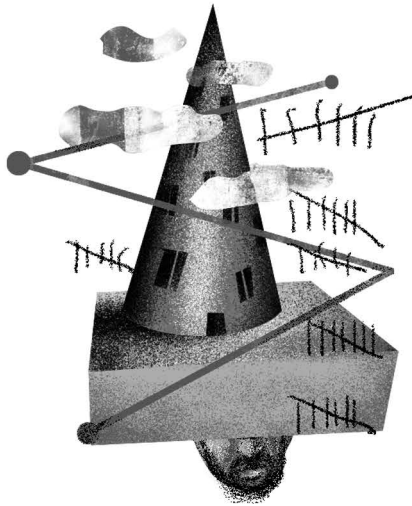

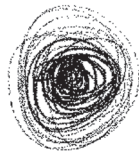

Ісmоpіüта Біографіі

MAPAM

За ті сорок днів, відколи помер Марат, до міста прийшла весна. І майже встигла минути. Ховали його в поминальний вівторок, на початку квітня, а нині пагорби заросли травою, зеленою й пекучою — надходило літо. За сорок днів ми встигли все забути й заспокоїтись. Але ось Маратові батьки зателефонували й нагадали. І я подумав: так, справді, лише сорок днів. Померлі не мають до нас претензій, живі вміють нас напружити.

Ховали його кілька друзів і сусіди. Більшість знайомих — а знайомих Марат мав у місті цілі натовпи — так і не повірили, що їх справді запрошують на його похорон. Потім, звісно, вибачалися, приїжджали на цвинтар, шукали надгробок. Квітень був дощовий, за автобусом із домовиною бігли вуличні пси, ніби почесна сторожа, час від часу кидаючись на чорні колеса похоронного фольксвагена, не бажаючи відпускати Марата до царства мертвих. Цвинтарем ходили урочисті натовпи, вибиралися на пагорби, де над ними висли низькі хмари, спускалися в долину, залиту зливою, святкували як могли, мішаючи алкоголь із дощовою водою. Ми чи не єдині приїхали на цвинтар із небіжчиком і виглядали доволі неприродно — так, наче прийшли в музичний магазин зі своїм піаніно. Великдень усе змішав, роблячи нашу скорботу дещо недоречною. На Великдень ніхто не помирає. Нормальні люди в цей час, навпаки, встають із могил.

Смерть Марата виявилася подібною до його життя — нелогічною й сповненою таємниць. Була ніч із суботи на неділю. До церкви Марат не пішов, оскільки вважав себе мусульманином, до того ж невіруючим, натомість посеред ночі вибрався в кіоск за сигаретами. У домашніх капцях і з купюрою, затиснутою в кулаку. Там його й підстрелили. Ніхто нічого не бачив, усі були по церквах. Нічна продавчиня з кіоску сказала, що нічого не чула, хоча їй здалося, ніби хтось співав і лунав рев моторів, проте вона не впевнена, але в разі чого могла б упізнати голоси; втім, точно сказати, були вони чоловічі чи жіночі, не може, а все ж устигла записати номери на жигулях, однак виявилось, що жигулі ці стоять на узбіччі під студентською поліклінікою вже другий рік і в них двірники складають

порожні пляшки та знайдений на смітниках картон. Ну ось, говорили ми один одному, дев'яності повертаються, хто наступний?

Незрозуміло було також, за що його розстріляли. Бізнесу Марат не вів, із владою не перетинався, ворогів у нього не було, щоправда, деяких друзів він не впізнавав в обличчя, але хіба це привід влаштовувати стрілянину? На вулицях не стріляли вже років десять, хіба що в інкасаторів, та це за великим рахунком до уваги не береться: багато серед ваших знайомих інкасаторів? Ми лише гадали, що сталося насправді.

Минуло сорок днів, час рухався вперед, ріки встигли вийти з берегів і повернутися назад. Починалися теплі дні. Я не хотів іти, навіть вирішив передзвонити, вибачитися, відмовитися. Потім подумав: яка різниця? Все одно буду цілий вечір про це думати, краще вже в компанії друзів, близьких та родичів. Втрачати голову розумніше в перевірених місцях. Вийшов із дому, оминув свою школу, зупинився коло кіосків, довго вибирав сигарети, так і не вибрав, подумав, може, все-таки повернутися, і рушив далі. Збіг крутим спуском уздовж корпусів інституту, пригальмував уже на Маратовій вулиці. Стояла тиша. Під будинком, у пообідній тіні, прогрівалися сонні псячі тіла. Відчувши мою появу, головний підняв голову, ковзнув по мені темним уважним поглядом, опустив голову на асфальт, втомлено заплющив очі. Нічого не сталося. Нічого не змінилось.

Марат жив лише за кілька кварталів від мене, ближче до ріки. Три хвилини пішки. Тут узагалі все було під боком: пологовий будинок, дитячий садок, музична школа, військкомат, магазини, аптеки, лікарні, цвентарі. Можна було прожити життя, не виходячи до найближчої станції метро. Ми так і чинили. Жили в старих кварталах, що зависли над рікою, виростали в перебудованих і переділених помешканнях, вибігали зранку з вогких під'їздів, поверталися ввечері під ненадійні діряві дахи, які годі було до кінця залатати. Згори нам бачилося ціле місто, на подвір'ях ми відчували, що під нами лежать камені, на яких усе й будувалося. Влітку вони нагрівалися — і нам ставало тепло, взимку вони промерзали — й у нас починалася застуда.

Подвір'я їхнє виходило на тубдиспансер, поруч тяглася дорога, збігаючи до старих складських приміщень. З одного боку, внизу, за дахами — набережна й міст, чорні заводські корпуси, новобудови,

непролазний харківський приватний сектор. З іншого, вгорі — центральні вулиці, церкви й торгівля. Я пройшов брамою, відчуваючи все, з чим жив стільки років: пил, глина й піски, крізь які навіть трава не могла пробитися. Подвір'я бруковане було битою цеглою та камінням — Марат в останні роки погрожував залити все асфальтом, проте щось йому заважало, тож усе лишалось, як раніше: два древні, ще дореволюційної забудови двоповерхові будинки, напівпорожні й давно не ремонтвані, посеред двору — клумби й палісадники, за ними яблуні й чорна цегляна стіна будівлі, що виходила вже на сусіднє подвір'я. Родина винесла столи, повитягала з квартири стільці, сусіди приходили зі своїми табуретами, про всяк випадок, аби не лишитись без місця. Над столами світилися яблуні, білий цвіт падав у салати, додаючи їм смаку та гіркоти.

Я привітався. У відповідь мені закивали, одна із сусідок дістала з-під себе зайвий табурет, я втиснувся поміж двох теплих травневих жіночих тіл. Хтось почав одразу ж щедро накладати щось до тарілки, хтось наливав, я роззирнувся, розглядаючи й упізнаючи. Наші всі були тут: навпроти мене сидів Беня, сивий і коротко стрижений, підбадьорливо кивнув мені й повернувся до загальної розмови. Говорили, наскільки я міг зрозуміти, про погоду. Нейтральна тема, чому б ні. Принаймні голосити ніхто не буде. Костик сидів з іншого краю, здалеку махнув мені рукою, не відриваючись від їжі. Яблуневі пелюстки падали на його білу сорочку, розчиняючись у ній, як сніг у зимовій ріці. Збоку до нього притулилася сухенька сусідка, котра жила якраз над Маратом і котру тепер Костик просто витискав зі стільця своїми крутими боками. Сем стояв віддалік, під деревами. Разом із Рустамом — Маратовим братом. Той нервово ходив битою цеглою в гумових капцях і новому тренувальному костюмі й говорив із кимось по телефону, іноді щось у Сема перепитуючи. Сем теж був у тренувальному костюмі, під яблунями вони скидалися на двох марафонців, що збилися з маршруту й тепер видзвонювали організаторів змагань, аби розпитати, куди бігти далі. Сусідки підтримували розмову, і виглядало все так, ніби незабаром мали ввімкнути музику й почати дискотеку. Час від часу всі кликали Рустама до столу, але той суворо махав рукою, мовляв, від'їбіться, православні, і далі щось

говорив пристрасно й незадоволено, а Сем кивав, в усьому його, схоже, підтримуючи.

Я розглядав наших. За сорок днів, що минули, з ними мало що сталося. Втім, із ними мало що сталося за останні десять років. Хіба що зморшки щоразу гостріше проріза́ли Бенину фізію, роблячи його чимдалі подібнішим до Міка Джаггера. Чорний светр, дорогі черевики — Беня з останніх сил намагався виглядати пристойно, хоча я знав краще за інших, що фірму його відтиснули й живе він за рахунок банківських вкладень, які зумів зберегти. Зрозуміло було, що надовго їх не вистачить, від чого Беня, здається, ще більше сивів. Печальні часи для чесного бізнесу, що тут скажеш. Костик натомість усе гладшав, хоча на характері його це мало позначалося: характер у нього був паскудніше нікуди, про які зміни могла йти мова? Костик був залізничником, себто сидів в управлінні Південної й за щось відповідав. За що саме — підозрюю, він і сам не знав. Набирав вагу, втрачав почуття гумору. Тримався лише нас — друзів дитинства. Найбільше змінився, мабуть, Сем. Я маю на увазі його новий тренувальний костюм. Ну і все. В усьому іншому — та ж таки бойова стійка старого досвідченого бомбили, ключі від тачки, які він ніколи не випускав із рук, недовірливе ставлення до пасажирів, принципова ненависть до патрулів. Щодо мене, то я відчував, що десь там, усередині мого тіла, поміж серцем і селезінкою, зароджується й підіймається теплим згустком утома, захоплюючи все більше місця й примушуючи печально прислухатися: що ж там робиться в моїй душі, під моїм одягом, під моєю шкірою. І жодні робочі будні, жоден кар'єрний поступ нічого не важили проти цього згустку, який просто роз'їдав ізсередини всі внутрішні органи, мов запущена кимось під шкіру піранья. Свого часу я вирішив не відходити далеко від насиджених місць і влаштувався на завод, зовсім поруч, за два квартали звідси. За п'ятнадцять років навіть дослужився до власного кабінету. Втім, завод років десять як не працював, і робити кар'єру на ньому було те саме, що робити кар'єру на кораблі, який іде на дно: можна, звісно, але можливості від початку дещо обмежені. Ми здавали під офіси колишні лабораторії, здавали під склади колишні цехи, я нормально отримував, ходив у костюмі, який на мені не сидів. Як і в моїх друзів, у мене з'явилися проблеми зі сном і пробилася перша сивина. На проблеми я не скаржився,

почав коротко стригтись. Вахтеркам на прохідній це навіть подобалося — вони почали мене поважати. Або жаліти. Для всіх нас, Маратових друзів, починався той вік, коли життя уповільнюється, даючи тобі значно більше часу на страх і невпевненість. Марат дотягнув до тридцяти п'яти, ми натомість мали всі шанси прожити довго й померти власною смертю. Скажімо, від маляру.

Дядя Алік і Рая Давидівна — батьки Марата — сиділи по різні боки столу, ніби не знали одне одного. Дядя Алік мовчав, а Рая Давидівна говорила переважно про салати, і всім думалося, що краще б вона теж мовчала. Я сидів і додавав щось від себе, згадував лише хороше, робив скорботне лице, звертаючись до мами небіжчика, відчував, як від ріки підіймається вогкість, вловивши навіть тут, на старих подвір'ях, засаджених деревами й забудованих брамами, вежами та комуналками. Дядь Саша, рідний брат Маратова тата, разом із Семом протягнули від гаражів дроти з двома потужними лампами, розвісили їх на яблуневому гіллі, і жовта електрика, змішавшись із білим цвітом, накрила нас тінями. У сутінках усі зазбиралися, почали прощатися, домовлялися про наступні зустрічі, обіцяли підтримувати й не забувати, пропонували свою допомогу, просили звертатися в разі чого, зітхали, цілувалися з усіма й виходили крізь браму, повертаючись до життя.

Першими пішли сусідки. Дві повні, поміж яких я вмовився, і третя, сухенька, притиснута Костею. Пішли, несучи в руках табурети, наче отримані на Новий рік подарунки. За ними пішов сліпий Зураб, який займався ремонтом взуття і якого сюди ніхто не запрошував. Хоча саме йому напевне поспішати не було куди: жив просто на робочому місці, у заваленій підшвами та халявами металевій будці на Революції, де зовсім не було світла, хоч він його не надто й потребував — усе одно нічого не бачив, а зі взуттям виробляв страшні речі. Отже, зазбирався й пішов. Пішла Марина, невідомо чия далека родичка з глибоким голосом і якоюсь прив'ялою зачіскою. Вона торгувала овочами в кіоску нагорі, ближче до податкової, з родичами була в добрих стосунках і за Маратом чи не єдина плакала щиро й не стримуючись. З нею пішов Марік, її син, у білому комбінезоні, перемашеному жовтою фарбою, пішов, оскільки мусив на ніч повертатися до майстерні на Дарвіна, де реставрував меблі й до ранку мав

перефарбувати «під Польщу» фанерну етажерку, принесену вчора двома вірменами. Пішов Жора — аптекар-практикант, гроза цілодобових магазинів, який, закінчивши нічну зміну, щоразу рушав у рейд пивними кіосками Пушкінської, виводячи продавців із мутного ранкового сну й вимагаючи від них уваги та розуміння. Пішов, побажавши всім доброї ночі, яка на нього, поза всяким сумнівом, очікувала. За ним пішла Тамара, наша класна керівниця — виснажена, проте непереможена, взявши із собою загорнутий у бульварну пресу шматок пирога. Вона би й не йшла, проте всі вже втомилися підтримувати з нею розмову, тож просто слухали її марення, погоджуючись і не перебиваючи. Втративши інтерес до такої розмови, вона всім сухо подякувала й зникла в брамі, як примара. За нею посунули Паша Чингачгук зі своєю Маргаритою. Марат називав їх кумами, хоча дітей у них, наскільки знаю, не було. У Марата їх не було тим більше. Паша накульгував, мав травму після занять мотоспортом. У сенсі розбився колись на краденому скутері. Іноді мені здавалося, що Маргарита теж накульгує, можливо, тому, що завжди тримала Пашу попід руку й намагалася підлаштуватися під його розбовтану ходу. Так вони й пішли, як два веселі матроси, списані із суховантажа за нестійкість. Після них важко підвелися й рушили в темряву двоє друзяк, які росли разом із нами, хоча й були за нас молодшими, — Кошкін та Саша Цой. Кошкін плакав і наливав сам собі, оскільки днями відлітав до Філадельфії провідати татових родичів, котрі застрягли там ще в 90-ті, не відгукуючись і не відповідаючи на листи, тож тато, який регулярно ходив до синагоги, вирішив, що так не годиться, що слід відправити їхніми слідами єдиного сина й з'ясувати, що вони там, у Філадельфії, думають. Кошкін навіть купив собі ковбойського капелюха з гуцельським орнаментом, аби не сильно відрізнятись від місцевих, як він їх уявляв. Для нього це була взагалі чи не перша в житті виправа з батьківського дому, якщо не рахувати піонерських таборів, але їх справді можна було не рахувати, оскільки тато Кошкін сам працював у цих таборах, тож під час чергової зміни Кошкін-молодший почувався, як рецидивіст, що повертався на зону, де на нього чекав здавна знайомий дружній колектив наглядачів. А Саша поривався йти вже давно, оскільки мав якесь засідання поетичного гуртка в якійсь літературній кав'ярні, але признаватися не хотів, лише сидів і нервував. Був він сином

корейського студента, якого занесло сюди на початку 80-х, проте з батьком не надто ладнав, жив окремо, писав духовні вірші. Мав складний характер, часто заводився з незнайомими поетами на студії, регулярно вигрібав, але не здавався. За друзяками Кошкіним та Цоєм пішла Алка-Акула, яку ми довго не відпускали, яка й сама не хотіла йти, однак мусила, оскільки робота, графік, пацієнти. Вона чи не найбільше нами всіма тішилася, згадувала те, що могла згадати, фантазувала там, де вже ніхто нічого не пам'ятав, ділилася життєвими планами, запевнила, що зав'язала з колишнім безтурботним життям, що працює нині у сфері медицини, що Марина допомогла їй улаштуватися в тубдиспансер сестрою, тож у неї тепер нове цікаве життя, єдине що — пацієнти часто мруть, а так усе гаразд. Електричне світло робило ніжними й тремкими зморшки під її очима, фарбоване в жовте волосся займалося іскрами, і коли вона схилялася над столом, аби прошепотіти комусь із нас теплі слова вдячності, її волосся потрапляло до склянок із вином, стаючи рожевим і вологим. Вона довго не знаходила собі місця, не давала нікому слова й поводитись, як на власному дні народження, вимагаючи добрих слів, радості й напоїв. Але зрештою пішла й вона. Чим ближче підходила до брами, чим глибше вступала в пільму, тим похмурішим ставало повітря над її головою, ніби там, де закінчувалося світло, куди не добивали жовті лампи, їй доводилося дихати попелом і глиною і розмовляти з померлими, які в цій глині ховалися. Я дивився їй услід і згадав раптом, що вона насправді була першою жінкою Марата, якимось так сталося. І Бениною, між іншим, теж. Ну, і Костиковою, ясна річ. Та й Семовою, якщо вже бути відвертим. А якщо вже бути зовсім відвертим — моєю також.

Чи не останніми пішли ще дві подружки Рустама. Пішли, тримаючись за руки, — старша, Кіра, ображалася на молодшу, Олю, за те, що та знову забагато пила, а Оля ніжно поплескувала Кіру по спині, від чого шкірою Кіри бігли мурашки, лопатки аж подзенькували від холоду, а на очах виступали сльози. У нас у всіх виступали сльози, і сміх ламався на зубах, і ми раптом помітили, що всі розійшлися, лишилися тільки ми й родина, як у старі-добрі часи, коли ми збиралися в Марата на чий-небудь день народження чи інше сімейне свято, і я подумав, що всі разом ми сходилися переважно саме на свята, можливо, саме тому й тепер було дивне та незрозуміле

відчуття свята, відчуття салюту, що ось-ось почнеться за сусідніми дахами, які ставали бузковими й золотими від вечірнього травневого сонця, яке вгорі ще світилося, хоча тут, над нами, повітря зовсім згасло й захололо. Ми теж почали збиратися, проте нас зупинив дядь Саша. Він спеціально припхався на сороковини звідкись із передмість, ночувати збирався в родичів, спати йому не хотілося, відпустити нас — тим більше. Так не годиться, — сказав серйозно, — так ніхто не робить. Ми не можемо, — сказав він, — просто розійтися. Треба сидіти і згадувати покійного, а то не буде йому спокою. Ці слова якось відразу повернули нас до тям, і ми навперебій заговорили, мовляв, дядь Саш, ну що за питання, ясна річ, ми нікуди не підемо, куди нам іти, хто на нас чекає? Маратові батьки лише тяжко зітхнули, проте не заперечували. Сказали тільки, що самі вже підуть, оскільки в дяді Аліка зранку нили нирки, а Рая Давидівна мала подивитися новини, так, мовби на щось очікувала, тож вони залишили нас самих, попросивши Аліну, Маратову дружину, принести нам щось із кухні. Аліна мовчки взялася до справи. Лише тепер, коли всі розійшлися, коли стало тихо й порожньо, ми згадали про неї, помітили її присутність. Лише тепер ми побачили її, хоча вона весь час була поруч — щось приносила з дому, щось відносила назад, вислуховувала плачі сусідок, записувала рецепти печеного карпа, викликала таксі для Саші з Маргаритою, цілувалася з усіма на прощання. Разом із тим була ніби сама по собі, ніби стояла осторонь, по той бік розмови, з того боку темряви. Я лише тепер помітив, що в неї інша зачіска, вона мала тепер коротке волосся, яке за звичкою намагалася прибрати з очей, одягнена була в коротку чорну сукню, чорні колготи й домашні капці. Вони всі тут ходили, як пляжники на море, у домашньому. Сукня робила її стрункою, капці робили її кроки нечутними. Обручку вона так і не зняла, інших прикрас ніколи й не носила. Волосся мала теж чорне, шкіру тьмяну, і здавалося, що ось-ось розчиниться серед ночі. Мені стало незручно за нас: ми до неї добре ставилися, попри всі історії з Маратом, ніхто з нас ніколи її не ображав, і вона, слід сказати, теж ставилася до нас із терпінням і витримкою, на які ми не завжди заслуговували. Свого часу Марат, знайомлячи нас із нею, попередив її, що ми його друзі і що ставитись до нас потрібно добре. Вона запам'ятала. Вона взагалі пам'ятала все, що говорив їй Марат. А ось ми, виходить, про неї забули.

Я помітив, що решта наших теж нарешті звернули на Аліну увагу, можливо, навіть надмірну: Беня побіг із нею на кухню, несучи в руках якісь тарілки й гублячи їх дорогою, Костик кинувся прибирати зі столу порожній посуд, нещадно його згрібаючи на землю, навіть Сем потягнув Рустама під світло, доки той докрикував у слухавку щось погрозливе, щось про іпотеку. І коли всі зібралися, дядь Саша спробував узяти ситуацію під контроль.

Він сказав нам дивну річ. Сказав, що Марат сьогодні останній вечір із нами, тому ми зобов'язані говорити про нього різні хороші речі. Інакше він так просто не піде. Ми були й не проти. І навіть кинулися навперебій згадувати якісь історії, проте нічого розумного згадати не могли, лише перебивали один одного, перекрикуючи і сварячись. Тоді дядь Саша попросив нас усіх замовкнути. Запала тиша, і я раптом побачив, як із брами до подвір'я заповзає холодний липкий туман. Він піднімався знизу, від чорного річища, яке ще не встигло по-літньому пересохнути. Мені враз стало моторошно, і моторош ця передалася іншим. Усі почали розуміти, про що нас тут попереджає дядь Саша, горбятячись за столом і присвічуючи собі мобільним, аби налити: він попереджає, що Марат десь поруч, стоїть у нас за спинами й не піде звідси, доки не почує необхідні йому слова. Не надто приємне відчуття — прислухатись, чи не дихає тобі з-за спини померлий приятель, який щось не договорив за життя і про якого ти знаєш стільки історій, що йому простіше тебе придушити, аніж сподіватися, що ти будеш тримати їх при собі. І тут хтось обережно й коротко торкнувся мого плеча. Я здригнувся й різко озирнувся назад — за спиною стояла Аліна, вибачливо усміхаючись і простягаючи мені серветки. Я теж заусміхався, схопив ці чортові серветки, вони тут-таки посипалися в мене з рук, я вилаявся й нахилився, аби зібрати їх, підіймаючись, стукнувся головою об стіл, виводячи всіх із трансу. І всі знову навперебій заговорили, а найголосніше заговорив Беня, то й слухати почали його. Аліна так і завмерла позад мене, стояла й слухала. Беню це помітно напружувало, зрозуміло було, як старанно й дбайливо він добирає слова, аби не образити вдову. Говорив, зазираючи нам в очі, ніби просячи про підтримку та розуміння, мовби пояснюючи: ну, ви ж усе розумієте, підтримайте мене, потвердіть мої слова, нагадайте, як там усе було насправді. Ми нагадували й потверджували. Аліна постояла якийсь час, нахилилася

до столу, збрала порожні келихи зі слідами помади й хотіла було рушити в дім, проте щось її затримало, щось змусило далі слухати цю розповідь, яка весь час обривалася й починалася з іншого місця. Туман підступав усе ближче, тихо й невблаганно наближаючись до її теплового тьмяного тіла.

— Скажу так, — якось здалеку почав Беня. Він стояв під лампою й тримав у руках стопар, ніби виголошуючи тост. Причому виголошував його, звертаючись перш за все до дядь Саші, котрий у сутінках став зовсім темний, гостроносий і непроглядний. — Що мені найбільше подобалося в Мараті, — вів далі Беня, — це його чоловічі якості.

Він роззирнувся по нас, чекаючи на підтримку, проте ми не зовсім розуміли, що саме він має на увазі, тож Беня знову звернувся до дядь Саші.

— Я хочу сказати, — пояснив він, — що Марат завжди був таким, яким має бути справжній чоловік — дорослим і відповідальним.

Усі погодились, а Беня продовжив:

— Ми ж разом ходили до школи, правда? Ми одного віку. Коли Марат записувався на бокс, я ходив записуватися з ним.

— Я теж, — додав Костик.

— І я, — додали в один голос ми із Семом.

— Так, — продовжив Беня, — але нас не взяли. Я знаю, — знову звернувся він до дядь Саші, — у вас там, на Кавказі, кожен другий боксер. Або самбіст.

— Або альпініст, — додав дещо не в тему Костик.

— Але Марат був справжнім бійцем, — не дав перебити себе Беня. — Він навіть режим не порушував. Навіть коли почав зустрічатися з Аліною, — звернувся Беня вже до Аліни, — не пропускав тренування.

— Так-так! — підхопили ми в один голос.

Аліна напружилась, порожні келихи озвалися в її руках. Усі затихли.

— І тут, — сказав Беня, перевірши подих, — я можу розповісти вам таку історію. Можливо, ви її не знаєте.

І почав розповідати. З його слів виходило так, що перші рукавички Маратові подарував тато. Ще коли Марат не стояв як слід на ногах. Себто спочатку Марат навчився шанувати батьків, потім боксувати, а лише потім — ходити. Боксував він натхненно й наполегливо,

всюди і весь час. Удари його, за словами Бені, несли супротивнику поразку й забуття, а його спорттовариству — славу й звитягу. Тренери відразу це помітили, його й узяли з ходу, не спитавши, скільки йому років, де він навчається й хто він за віросповіданням. А даремно, наголосив Беня. Оскільки справа віри була для Марата справою честі. Він завжди мав при собі священні моці, привезені йому Бенею із Синаю, а що ніхто з нас ніколи в очі їх не бачив, то лише з тієї причини, що моці виносити в ринг суворо заборонено олімпійським комітетом. Крім того, Марат чинив усі намази, шанував вечір п'ятниці, не їв м'яса й віддавав на церкву десятину. На яку саме церкву, Беня з'ясовувати не став, обмежившись сухими цифрами. Тренери, поза сумнівом, розуміли, кого саме виховують у себе на базі, з ким їм пощастило перетнутися в їхньому нікчемному житті. То й ухопилися за Марата, мов за останній шанс. Що цілком зрозуміло: кому ж не хочеться виховати олімпійського чемпіона? Усім хочеться. Його й виховували на чемпіона — так і не інакше! Він це відчував, тож коли його вчергове намагалися перетягнути на історичну батьківщину, на Кавказ, уточнив Беня, він завжди говорив, що тут його виховали, тут він і реалізується як професіонал. Амбіції завжди сповнюють нас сили й витривалості. Клопітка щоденна праця, виснажливі тренування, цілеспрямований шлях до мети — усе це не могло не дати результату. З простого чеченського хлопчика Марат перетворювався на спортивну надію Харківщини. Не було такого суперника, дещо патетично заявив Беня, звісно, у його ваговій категорії, виправився він, який вистояв би проти нашого Марата бодай п'ять раундів! Я хочу згадати, — почав згадувати Беня, — як він готувався до бою. Утримання й піст, молитви та медитації, покора й упевненість! — Беня остаточно збився з теми. — Шкіра його з віком ставала міцною, а кості — твердими й холодними. І коли він бився за звання чемпіона області, батьки міста завмирили на трибунах, слідкуючи за його граційними рухами та переможним криком!

— Так усе й було, — погодився дядь Саша, і синя сльоза скотилася йому в коньяк.

— Жодного бою! — далі виголошував Беня. — Жодного бою без перемоги! Жодних зборів без звитяги й успіху! Кров ворогів запікалася на його волоссі, їхнє голосіння супроводжувало його поступ! До його взуття намагалися доторкнутися найкрасивіші жінки! — Тут

Зміст

<i>Частина перша. ІСТОРИЇ ТА БІОГРАФІЇ</i>	6
Марат	9
Ромео	41
Іван	73
Маріо	101
Юра	127
Фома	153
Матвій	181
Боб	205
Лука	229
<i>Частина друга. УТОЧНЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ</i>	244

Літературно-художнє видання

ЖАДАН Сергій
Месопотамія
Збірка

Керівник проекту *З. О. Бакуменко*
Координатор проекту *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректор *Т. М. Новаченко*

Підписано до друку 20.07.2016. Формат 60х90/16.
Друк офсетний. Гарнітура «FranklinGothicBookITC». Ум. друк. арк. 18.
Наклад 5000 пр. Зам. №

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: copbookclub.ua

Віддруковано у ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4
впроваджена система управління якістю
згідно з міжнародним стандартом DIN EN ISO 9001:2000

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безкоштовний каталог

***Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці***

e-mail: publish@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Жадан С.

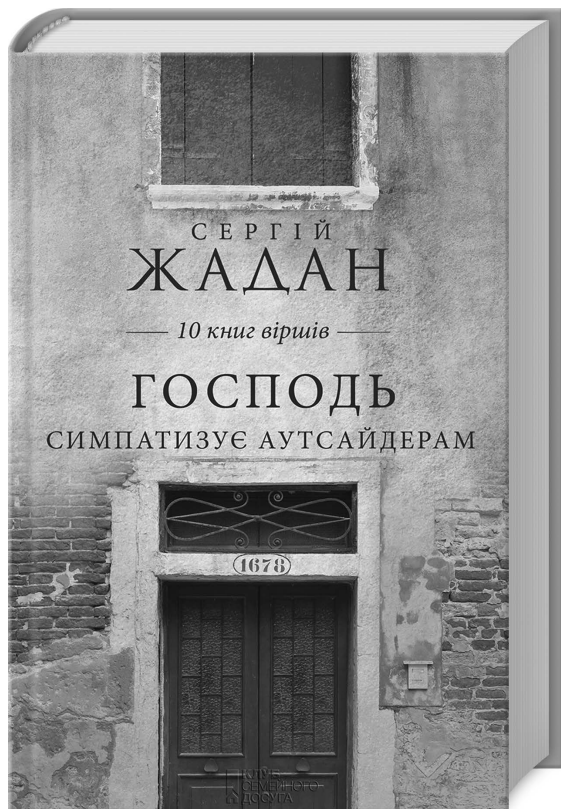
Ж15 Месопотамія : збірка / Сергій Жадан. — Харків : Книжковий
Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 288 с.

ISBN 978-617-12-1457-6

«Месопотамія» — це дев'ять прозових історій і тридцять віршів-уточнень. Усі тексти — про одне середовище, герої переходять з історії в історію, а потім — у вірші. Філософські відступи, фантастичні образи, вишукані метафори й специфічний гумор — тут є все, що так приваблює у творах Сергія Жадана.

УДК 821.161.2
ББК 84(4Укр)

Знакові поетичні твори Сергія Жадана під однією обкладинкою!

Поезія Сергія Жадана давно стала своєрідною візитівкою сучасної української літератури. Ця книжка — 10 поетичних збірок під однією обкладинкою — найповніше на сьогодні видання творів найулюбленішого українського поета. Від 1995-го до 2014-го: ліричні, піднесені, меланхолійні, радісні, щемливі, медитативні, пронизливі, незнайомі й наново відкриті для себе вірші. Плисти на хвилях літер, пірнати у вир слів, жадібно хапати повітря та слухати, слухати... Це вірші, від яких хочеться плакати, радіти, співати, сміятися, думати. Жити.

Співзвучність прози й поезії, текст на межі музики... Уже відомі читачеві твори — і низка малознаних оповідань Жадана

Автор та троє його друзів вирушають у мандрівку Західною Європою. Подорож — це завжди зустрічі, і часто досить дивні: митці, дисиденти, диваки, наркомани... Ці герої вже відомі, їхні історії зі щасливим кінцем давно переказані. Але, на думку автора, головне — нічого не забути. Бо забуття — це найбільша зрада, якої ніхто й ніколи не пробачить. Тому тепер — Перезавантаження.

Лише «Депеш». Лише хард-кор

Троє друзів вирушають на пошуки четвертого, щоб терміново повідомити йому про загибель вітчима... Хтось може назвати цей роман гімном маргіналів або портретом жорстокого міжчасся дев'яностих. А хтось — літературою про підлітків, з усією їхньою зневірою, несприйняттям світу дорослих, прагненням свободи, відчаєм та беззахисністю, які на задвірках індустріальних краєвидів шукають себе і власне місце у житті. Та чи знайдуть?

